

VEČ KOT POL STOLETJA PO PODPISU AVSTRIJSKE DRŽAVNE POGODBE OSTAJA PROBLEM DVOJEZIČNIH »OZNAČB IN NAPISOV TOPOGRAFSKEGA ZNAČAJA« NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM NEREŠEN

MORE THAN HALF A CENTURY AFTER AUSTRIAN STATE TREATY WAS SIGNED, THE PROBLEM OF BILINGUAL »TOPOGRAPHICAL TERMINOLOGY AND INSCRIPTIONS« IN AUSTRIAN CARINTHIA REMAINS UNSOLVED. Austria is in accordance with Paragraph 3 of Article 7 of Austrian State Treaty of 1955 obliged to solve the problem of bilingual »topographical terminology and inscriptions« on the territory of autochthonous settlement of Slovene minority in southern Carinthia. The problem remains unsolved until now a day. The two attempts to solve the problem in 1955 (an attempt to install a sign-post in commune of Moos bei Bleiburg/Blato pri Pliberku) and an attempt to put into effect the law on bilingual topographic signs of 1972 remained unfulfilled. Decree of 1977 on the basis of which bilingual topographic signs would be posted in 91 settlements in eight communes of southern Carinthia was only partially fulfilled. Until 2000 ca. 70 bilingual signs were erected. Due to the fact that Decree conditioned erection of bilingual signs with 25-percent of minority population, many Carinthian Slovenes complained to Constitutional Court. On the basis of one of those complaints, Austrian Constitutional Court decreed 25-percent of minority population as an obligatory condition to erect bilingual localities signs as unconstitutional. On the basis of this decision it became clear that Austrian government shall have to find a new solution. In spite of numerous attempts of Austrian federal government to find a solution with representatives of Slovene minority, provincial Carinthian government and representatives of local governments in southern Carinthia also attempts of Austrian governments of 2006 and 2007 did not solve the problem of bilingual »topographical terminology and inscriptions« in southern Carinthia..

Keywords: Austria, Carinthia, Carinthian Slovenes, minority law, bilingual localities signs.

Avstrija se je s podpisom avstrijske državne pogodbe (ADP) leta 1955 zavezala, da bo v skladu s 3. odstavkom 7. člena te pogodbe, uredila problem dvojezičnih »označb in napisov topografskega značaja« na območju avtohtone poselitve slovenske manjšine na južnem Koroškem. Vendar pa ta problem ni rešen vse do danes. Neslavno sta propadla poskusa rešitve tega problema iz leta 1955 (poskus namestitve smerne table v občini Blato pri Pliberku/Moos bei Bleiburg) in izvedba zakona o postavitvi dvojezičnih »topografskih« napisov iz leta 1972. Uredba iz leta 1977, na podlagi katere naj bi postavili dvojezične napise v 91 naseljih v osmih občinah južne Koroške, je bila le deloma izpolnjena. Do leta 2000 je bilo postavljenih okrog 70 dvojezičnih napisov. Ker je uredba kot kriterij za dvojezičnost na južnem Koroškem postavljala 25-odstotni delež manjšinskega prebivalstva, je bila predmet številnih pritožb koroških Slovencev. Na podlagi ene od takšnih pritožb je avstrijsko ustavno sodišče decembra 2001 razglasilo za protiustavnega omenjeni 25-odstotni delež manjšinskega prebivalstva kot nujen pogoj za postavitev dvojezičnih krajevnih napisov. Takrat je postalo jasno, da bo morala avstrijska vlada poiskati novo rešitev. Kljub številnim poskusom dogovora avstrijske zvezne politike s predstavniki slovenske manjšine, koroško deželno politiko in predstavniki lokalnih oblasti na južnem Koroškem, pa tudi vladna poskusa iz leta 2006 in 2007 nista rešila problema dvojezičnih »oznak in napisov topografskega značaja« na južnem Koroškem.

Ključne besede: Avstrija, Koroška, koroški Slovenci, manjšinska zakonodaja, dvojezični krajevni napisi.

UVOD

Ker se državne meje le redko prekrivajo z narodnostnimi, živijo deli nekaterih narodov na območjih svoje avtohtone poselitve kot »narodne manjšine«. Zaradi hotenj večinskih narodov po asimilaciji manjšin, krčenju njihovega poselitvenega prostora ter oviranju ali celo onemogočanju njihovega kulturnega, socialnega in političnega razvoja je prihajalo tako v zgodovini, kakor prihaja še danes, do napetosti in sporov med manjšino in večinskimi narodi.¹ S podobno usodo se srečujejo tudi pripadniki slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem, kjer je bilo življenje dveh narodov (nemškega in slovenskega) že od nekdaj posebnost tamkajšnje družbe. V zgodovini je bil ta skupni življenjski prostor prizorišče številnih nasprotij in napetosti. Nikoli tudi ni manjkalo sil, ki so skušale nastali položaj reševiti z zlorabo večinske pozicije in celo nasiljem, zlasti v času nacizma 1938–1945. Ravno zaradi takšnih zlorab večinske pozicije je morala Avstrija po drugi svetovni vojni pristati na zaščito manjšin (zlasti Slovencev in Hrvatov), in to v okviru pogajanj o mejah obnovljene avstrijske države. Zaščita slovenske in hrvaške manjšine je bila definirana v 7. členu Pogodbe o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije (znane tudi kot avstrijska državna pogodba – ADP) iz leta 1955, s katero je bila obnovljena državnost Avstrije.

Žal pa se je Avstrija po drugi svetovni vojni večkrat poskušala izogniti zagotavljanju manjšinskih pravic Slovincem (in gradiščanskim Hrvatom), kakor ji to nalaga ADP. Zato se germanizacija nadaljuje, število pripadnikov slovenske manjšine pa po podatkih avstrijske statistične službe od popisa do popisa še naprej nesorazmerno hitro nazaduje. V združeni Evropi, kjer »jezikovna in kulturna raznolikost predstavlja eno glavnih duhovnih osnov«, neizpolnjevanje manjšinskih pravic in neizvajanje mednarodnih pogodb (npr. 7. člena ADP) s strani druge avstrijske republike nista vrednoti, ki naj bi bili skupni družbi pluralizma, strpnosti, enakosti, solidarnosti in nediskriminacije.

Neizpolnjevanje obveznosti na področju manjšinske zaščite je tudi vzrok stalnih napetosti med slovensko manjšino in nemško večino na južnem Koroškem. Te napetosti se najlepše kažejo pri »poskusih« reševanja problema dvojezičnih napisov. Pri tem ne gre le za to, da je mogoče neko krajevno ime razbrati tudi v manjšinskem jeziku, ampak tudi za dejstvo, da ljudje večjezične krajevne napise dojamejo tudi kot simbol za aktualno in zgodovinsko prisotnost jezikovne/etnične manjšine na nekem območju. Navajanje krajevnih imen v jeziku manjšine, ki na nekem območju živi že več generacij, pomeni s strani večinskega naroda

1 Vladimir Klemenčič, Narodne manjšine kot element demografske in prostorske stvarnosti v alpsko-jadransko-panonskem prostoru, *Geographica Slovenica*, št. 24, 1993, 19–31.

tudi priznanje manjšini kot sooblikovalki kulturne krajine neke regije oziroma dežele.²

Ker so edino dvojezični napisi vidni znak prisotnosti manjšine na nekem območju, je tudi lažje razumljivo, zakaj se koroški Slovenci tako zavzemajo za rešitev tega vprašanja. Podobno pa je tudi razumljivo, zakaj se zlasti desno usmerjeni del avstrijske in še posebno koroške deželne politike, ki skušata dokazati, da na južnem Koroškem ne gre za sklenjeno območje poselitve slovenske manjšine, zavzema le za minimalistično rešitev tega problema. Vprašanje dvojezičnih krajevnih napisov na avstrijskem Koroškem tako ni rešeno vse do danes, čeprav je v 3. odstavku ADP iz leta 1955 jasno zapisano:

V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradišanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski in hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V teh okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.³

URADNA DVOJEZIČNOST NA KOROŠKEM ŽE PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

Uradna dvojezičnost na Koroškem je veljala že pred prvo svetovno vojno. V skladu z 19. členom Temelnjega državnega zakona z dne 21. decembra 1867 so bili (vsaj na papirju) vsi deželni jeziki enakopravni. To je veljalo tudi za slovenski jezik na Koroškem. Že tedaj pa so se pojavili tudi prvi poskusi nemških nacionalistov, da bi s seznama krajev izbrisali dvojezično poimenovanje krajev. Po *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs*, ki je bil izdelan na podlagi popisa z dne 31. decembra 1910 in izdan na Dunaju (Wien) leta 1915, je imelo tedaj na območju Koroške (preračunano na območje današnje zvezne dežele) dvojezične oznake 884 naselij. Od tega jih je bilo v sodnem okraju Podkloster (Arnoldstein) 45, Pliberk (Bleiburg) 94, Dobrla vas (Eberndorf) 123, Svinec (Eberstein) 5, Železna Kapla (Eisenkappel) 19, Borovlje (Ferlach) 59, Šmohor

• • •

2 Peter Jordan, Ortsnamen als Kulturgut – Die symbolische Wirkung von Ortsnamen auf Ortstafeln und in Karten. V Martin Pandel, Mirjam Polzer-Srienz, Miroslav Polzer in Reginald Vospernik (ur.) *Ortstafelkonflikt in Kärnten – Krise oder Chance?* (=Ethnos, št. 64). (Dunaj: Braumüller, 2004), 216–229; Ralf Unkart, Gerold Glantschnig in Alfred Ogris, *Zur Lage der Slowenen in Kärnten: Die slowenische Volksgruppe und die Wahlkreiseinteilung 1979 – eine Dokumentation* (=Das Kärntner Landesarchiv, Bd. 11). (Celovec: Verlag des Kärntner Landesarchives, 1984), 39–40.

3 State Treaty for the Re-establishment of an Independent and Democratic Austria = Gosudarstvenij dogovor o vosstanovlenii nezavisimoi i dmokratičeskoj Avstirii =Traité d'Etat portant rétablissement d'une Autriche indépendante et démocratique = Staatsvertrag betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich. *Treaty Series*, United Nations, Vol. 217, 223 in *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 39, Dunaj, julij 1955.

(Hermagor) 45, Celovec (Klagenfurt) 211, Rožek (Rosegg) 78, Beljak (Villach) 62 in Velikovec (Völkermarkt) 143. Kot »dvojezični« so bili tedaj upoštevani le kraji z več kot 20-odstotnim deležem slovenskega prebivalstva.⁴ O obsegu dvojezičnih napisov na Koroškem v času Avstro-Ogrske priča tudi interpelacija slovenskega državnozbornskega poslanca Franca Grafenauerja v dunajskem parlamentu z dne 19. marca 1912. Iz interpelacije, ki pomeni oster odgovor na poskus nemških nacionalistov, da bi s seznama krajev izbrisali dvojezično poimenovanje krajev, je jasno razvidno, da so dvojezične napise imele tudi koroške pošte in železniške postaje. Dvojezični so bili tudi napisi na šolah in občinskih stavbah, dvojezični pa so bili tudi žigi (vsaj nekaterih) občin na južnem Koroškem.⁵

Čeprav se je morala Avstrija kot ena med poraženkami v prvi svetovni vojni s saintgermainsko mirovno pogodbo (členi 62–69) obvezati, da bo zagotovila varstvo narodnim manjšinam na svojem ozemlju, pa se je položaj Slovencev v Avstriji kmalu začel slabšati. Zvezne in zlasti koroške deželne oblasti so skušale po letu 1920 Slovence izriniti iz javnega življenja, pa tudi dvojezični napisi so bili po letu 1920 v glavnem odstranjeni.

POSKUS REŠEVANJA PROBLEMA DVOJEZIČNIH NAPISOV DO LETA 1976

Vprašanje dvojezičnih »označb in napisov topografskega značaja« je postalo aktualno takoj po podpisu in ratifikaciji ADP, ko sta osrednji organizaciji koroških Slovencev, Narodni svet koroških Slovencev (dalje: NSKS) in Zveza slovenskih organizacij (dalje: ZSO) 11. oktobra 1955 naslovila na avstrijsko vlado skupno spomenico, ki je pomenila temelj zahtev in predlogov koroških Slovencev o manjšinski zaščiti glede izvajanje posameznih točk 7. člena ADP.⁶ Med temi je treba posebej poudariti zahteve po dvojezičnih topografskih napisih in prepovedi protimanjšinske dejavnosti in organizacij.⁷

Zahteva po prepovedi protimanjšinskih organizacij je bila še kako utemeljena. Te so že leta 1947, ko je postalo jasno, da so velesile privolile v obnovo avstrijske države v njenih mejah pred letom 1938, znova postajale vse bolj aktivne. Ker je delovanje tovrstnih organizacij prepovedoval tudi 5. odstavek 7. člena ADP,

• • •

4 Dušan Nečak, Dvojezičnost pred 1918, *Delo*, leto 15, št. 121 (Ljubljana, 6. maja 1973), 7.

5 Interpellation des Abgeordneten Grafenauer und Genossen an den Ministerpräsidenten, betreffend die Ortsnamenbezeichnungen in Kärnten (Anhang III, 1562/1). Stenographischen Protokoll, Haus der Abgeordneten, XXI. Session, 58. Sitzung, am 19. März 1912. *Abgeordneten Haus Protokolle, Anhang 1912, Sitzung 50–65*. (Dunaj: Haus der Abgeordneten, 1912), 7823–7824.

6 Janko Pleterski, *Avstrija in njeni Slovenci 1945–1976* – uredil Boris Jesih. (Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 2000), 7.

7 Spomenica koroških Slovencev, *Naš tednik-Kronika*, leto 7, št. 47 (Celovec, 24. novembra 1955), 3.

so te delovale v bolj prikritih in prefinjenih oblikah v okviru večstrankarskega političnega sistema demokratične Avstrije. Njihovo delovanje je ves čas po drugi svetovni vojni potekalo tudi ob tihi podpori avstrijske politike. »Urejanje položaja« slovenske manjšine je bila obenem lepa priložnost za nabiranje volilnih glasov. Prvo se je na udaru teh organizacij znašlo šolstvo, pozneje pa so imele pomembno vlogo pri »urejanju« vprašanja dvojezičnih napisov.⁸

Prvi poskus izpolnitve zahtev koroških Slovencev in določila ADP glede dvojezičnih »označb in napisov topografskega značaja« sega že v leto 1955, ko je koroška deželna vlada pod vodstvom deželnega glavarja Ferninanda Wedeniga (Socialistična stranka Avstrije / Sozialistische Partei Österreichs – SPÖ) skušala namestiti dvojezično smerno tablo v občini Blato pri Pliberku (Moss bei Bleiburg). Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1951 je v občini živel kar 85,8 odstotka prebivalcev, ki so za svoj občevalni jezik navedli slovenščino, pa tudi župan je bil izvoljen na slovenski listi. Vendar pa so smerno tablo že čez nekaj dni neznani storilci poškodovali.⁹ Namestitev dvojezične smerne table v občini Blato pri Pliberku (Moss bei Bleiburg) je bil vse do začetka 70. let 20. stoletja edini konkreten poskus koroške deželne vlade, da bi uredila vprašanje dvojezičnih napisov. Zaradi naraščajočega pritiska protimanjšinsko usmerjenih nemških nacionalnih organizacij in strahu pred izgubo volivcev si niti deželne niti zvezne oblasti niso prizadevale reševati tega problema. Čeprav so koroški Slovenci vse glasneje zahtevali od deželnih in zveznih oblasti, naj začnejo izpolnjevati obveznosti iz 7. člena ADP, se na področju dvojezičnih napisov vse do leta 1972 stvari niso premaknile z mrtve točke.¹⁰

Šele v začetku 70. let 20. stoletja so avstrijske oblasti na pobudo koroškega deželnega glavarja Hansa Sime (SPÖ) začele pripravljati zakonodajo, ki naj bi uredila področje dvojezičnih napisov. Sedemnajst let po podpisu ADP je bil 6. julija 1972 sprejet Zakon o postavitvi dvojezičnih »topografskih« napisov za območje Koroške s slovenskim in mešanim prebivalstvom.¹¹ Zakon, ki se je nanašal le na krajevne, ne pa tudi na druge topografske napise, je predvideval dvojezične krajevne napise le za 205 krajev (od okrog 800) v 36 tedanjih občinah južne Koroške,

• • •

8 Janez Stergar, Kršitev določb petega odstavka člena 7 avstrijske državne pogodbe, *Razprave in gradivo* št. 7–8 (1976), 153.

9 Udo Manner, *Probleme der Kärntner Slowenen nach dem Österreichischen Staatsvertrag*, Dipl.-Arbeit UB Celovec 1983, 76.

10 Karl Hren, Die SPÖ und der Kärntner Ortstafelsturm. V Karl Anderwald, Peter Filzmaier in Karl Hren (Hrsg.) *Kärntner Jahrbuch für Politik 2004*. (Celovec: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft, 2004), 101.

11 270. Bundesgesetz vom 6. Juli 1972, mit dem Bestimmungen über die Anbringung von zweisprachigen topographischen Bezeichnungen und Aufschriften in den Gebieten Kärntens mit slowenischer oder gemischter Bevölkerung getroffen werden. *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 82, Dunaj, 27. julija 1972, 1709–1713.

v katerih je po podatkih popisa iz leta 1961 znašal delež »Slovencev« več kot 25 odstotkov (v to pa niso bili vštet prebivalci, ki so za svoj občevalni jezik vpisali »windisch«, »windisch-deutsch« in »deutsch-windisch«).¹²

Ker je bil zakon sprejet samo z glasovi poslancev SPÖ, se je ob njegovem uveljavljanju obetalo precej težav. Domneva se je izkazala za upravičeno. Že prvo noč po postavitvi dvojezičnih napisov (postavljeni so bili v noči od 21. na 22. september 1972) so se začele mazaške akcije in podiranje tabel. V teh organiziranih uničevalnih akcijah, imenovanih *Ortstafelkrieg*, so bile do obletnice plebiscita (10. oktobra) odstranjene vse dvojezične krajevne table.¹³ Na podlagi organiziranega pritiska omenjenih nemškonacionalnih sil je zvezna vlada umaknila Zakon o dvojezičnih napisih in s tem na podlagi »pritiska ulice« ni izpolnila pravice slovenske manjšine na Koroškem do dvojezičnih krajevnih napisov, kot je določena v členu 7 SDP. Avtoriteta državnih oblasti in načelo pravne države v Avstriji sta bila s tem hudo okrnjena, kar po mnenju Petra Gstettnerja še danes vpliva na politične razmere na Koroškem.¹⁴

ZAKON IZ LETA 1977 JE BIL POPOLNOMA V NESKLADJU Z ADP

Še bolj kot Zakon o dvojezičnih napisih iz leta 1972 sta pravice koroškim Slovincem omejili uredbi iz leta 1977. Uredba o določitvi območij, na katerih je treba uvesti topografske oznake v nemškem in slovenskem jeziku, je določila občine oziroma dele občin, v katerih naj bi bili nameščeni dvojezični krajevni napisi.¹⁵ Uredba, s katero se določijo slovenske oznake za kraje,¹⁶ pa je določila 91 naselij v osmih občinah s pravico do postavitve dvojezičnih krajevnih napisov. Šlo je za izvedbena akta Zakonu o pravnem položaju narodnostnih skupnosti v Avstriji,¹⁷ ki je bil del tako imenovane »sedmojuljske zakonodaje« in je kot kriterij

• • •

12 Matjaž Klemenčič in Vladimir Klemenčič, *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni*. (Celovec, Ljubljana in Dunaj: Mohorjeva založba, 2006), 91.

13 Janez Stergar, Obisk Koroške v času »vojne za krajevne napise« (Ortstafelkrieg, Ortstafelsturm) oktobra 1972, *Razprave in gradivo* št. 43, 2003, 202–223.

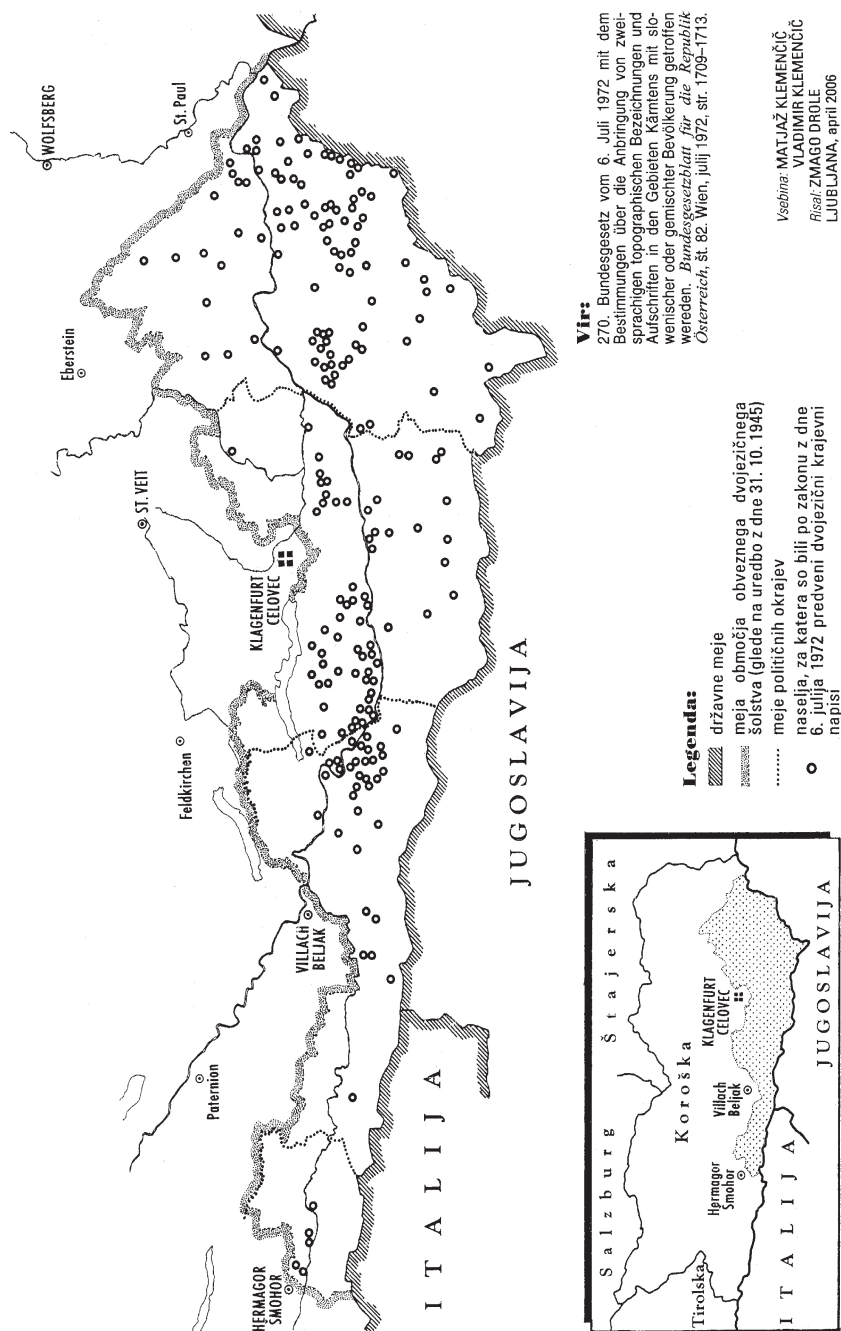
14 Peter Gstettner, Der Ortstafelsturm – eine Bewegung gegen Gesetz und Ordnung. Eine Analyse der Mikropolitik rund um das Jahr 1972 in Kärnten. V: Martin Pandel idr. (ur.) *Ortstafelkonflikt in Kärnten ...*, 247–272.

15 306. Verordnung der Bundesregierung vom 31. Mai 1977 über die Bestimmung von Gebietsteilen, in denen topographische Bezeichnungen in deutscher und slowenischer Sprache anzubringen sind. *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 69, Dunaj, 14. julija 1977, 1007.

16 308. Verordnung der Bundesregierung vom 31. Mai 1977, mit der die slowenischen Bezeichnungen für Ortstafeln festgesetzt werden. *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 69, Dunaj, 14. julija 1977, 1008–1010.

17 396. Bundesgesetz vom 7. Juli 1976 über die Rechtstellung von Volksgruppen in Österreich (Volksgruppengesetz), *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 118/1976, Dunaj, 5. avgusta 1976,

Zemljevid 1: Naselja na južnem Koroškem, ki naj bi dobila dvojezične krajevne napise z zakonom iz leta 1972

za dvojezičnost na južnem Koroškem postavljaj 25-odstotni delež manjšinskega prebivalstva.

Podlaga za uredbo, ki je določila občine oziroma dele občin, v katerih naj bi bili nameščeni dvojezični krajevni napisi, so bili rezultati popisa posebne vrste iz leta 1976, ki je bil izveden v obliki »volitev«. ¹⁸ Ker so bili pridobljeni rezultati popisa posebne vrste zaradi bojkota neuporabni, so zakonodajalci upoštevali za izračun deleža pripadnikov slovenske manjšine v posamezni občini (glede na upravno razdelitev iz leta 1955) precej zapleteno formulo. Po tej so v občinah, kjer je bila udeležba nižja od deželnega povprečja (86,4 odstotka), izračunali število prebivalcev z nemškim maternim jezikom tako, da so ga prikazali kot 86,4-odstotni delež od skupnega števila popisovancev (oziroma »volilnih upravičencev«).

Kako je to potekalo v praksi, je razvidno iz primera občine Bilčovs (Ludmannsdorf), kjer so upoštevali naslednje podatke:

- število »volilnih upravičencev« = 999;
- oddane »glasovnice« v kuvertah = 748;
- število »glasovnic« z označenim nemškim maternim jezikom = 610;
- udeležba na »volitvah« = 74,9-odstotna; in
- deželno povprečje udeležbe na »volitvah« = 86,4-odstotno.

Če bi bila udeležba v Bilčovsu (Ludmannsdorf) na ravni deželnega povprečja (86,4-odstotna), bi se po izračunu zakonodajalca popisa posebne vrste v tej občini udeležilo 863 oseb:

$$\frac{86,4 \times 999}{100} = 863$$

Ob upoštevanju zgoraj navedenega bi znašal delež oseb z nemškim maternim jezikom v občini Bilčovs (Ludmannsdorf) 70,7 odstotka, druge prebivalce pa so zakonodajalci šteli za osebe s slovenskim maternim jezikom:

$$\frac{610 \times 100}{863} = 70,7$$

V tem primeru je pomenilo, da so bila naselja v mejah občine Bilčovs (Ludmannsdorf) iz leta 1955 upravičena do dvojezičnih krajevnih napisov. ¹⁹

¹⁸ Več o popisu posebne vrste glej v M. in V. Klemenčič, *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj ...*, 103–136.

¹⁹ Unkart, Glantschnig in Ogris, *Zur Lage der Slowenen in Kärnten ...*, 75–76.

Na podlagi te »matematične telovadbe« sta uredbi omejili območje izvajanja le na šestino vsega avtohtonega poselitvenega prostora koroških Slovencev. Dvojezične napise naj bi tako dobilo komaj 11 odstotkov vseh krajev južne Koroške, oziroma le 91 od okrog 800.²⁰

Čeprav sta bili obe uredbi v neskladju z ADP, so avstrijski politiki poskušali prepričati domačo in tujo javnost, da naj bi bile s tem izpolnjene še zadnje obveznosti Avstrije iz člena 7 ADP ter da sta sprejeti uredbi prilagojene realnosti in usmerjeni k spravi.²¹

Ustavno sodišče Republike Avstrije razglasi za protiustaven zakonsko določen 25-odstotni delež slovensko govorečega prebivalstva kot nujen pogoj za postavitve dvojezičnih krajevnih napisov

Kljub številnim protestom pripadnikov slovenske manjšine in avstrijske ter mednarodne strokovne javnosti sta obe uredbi, ki sta urejali dvojezične krajevne napise, ostali v veljavi vse do decembra 2001. Takrat je avstrijsko ustavno sodišče razglasilo za protiustavno zakonsko določen 25-odstotni delež slovensko govorečega prebivalstva kot nujen pogoj za postavitve dvojezičnih krajevnih napisov, kot je v 2. členu to predpisoval Zakon o narodnih skupnostih iz leta 1976, v 1. členu pa tudi Uredba zvezne vlade o dvojezičnih krajevnih napisih iz leta 1977.²² Sodišče je naložilo državi, da mora do 31. decembra 2002 popraviti določila Zakona o narodnih skupnostih glede dvojezične topografije ter poskrbeti za postavitve manjkajočih dvojezičnih napisov po naseljih južne Koroške.²³

Zaradi aktualnosti vprašanja dvojezičnih napisov si je kancler Wolfgang Schüssel omislil nekakšno posvetovalno-politično telo, ki naj bi odločalo o načinu izvršitve razsodbe ustavnega sodišča – tako imenovano konferenco soglasja. Na konferenci so poleg kanclerja sodelovali še predstavniki slovenske manjšine, zveznih političnih strank, koroške deželne vlade in koroških političnih strank ter Kärntner Heimatdiensta in Abwehrkämpferbunda (brambovci). Čeprav je kancler izjavil, da bo rešitev sprejeta do poletja 2002, je bilo jasno, da bo pot do soglasja dolga in negotova. Še zlasti ker Haider ni odstopal od stališča, da bo rešitev problema dvojezičnih krajevnih napisov mogoča le s privolitvijo uradne Koroške.²⁴ Med

• • •

20 M. Klemenčič in V. Klemenčič, *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj* ..., 167.

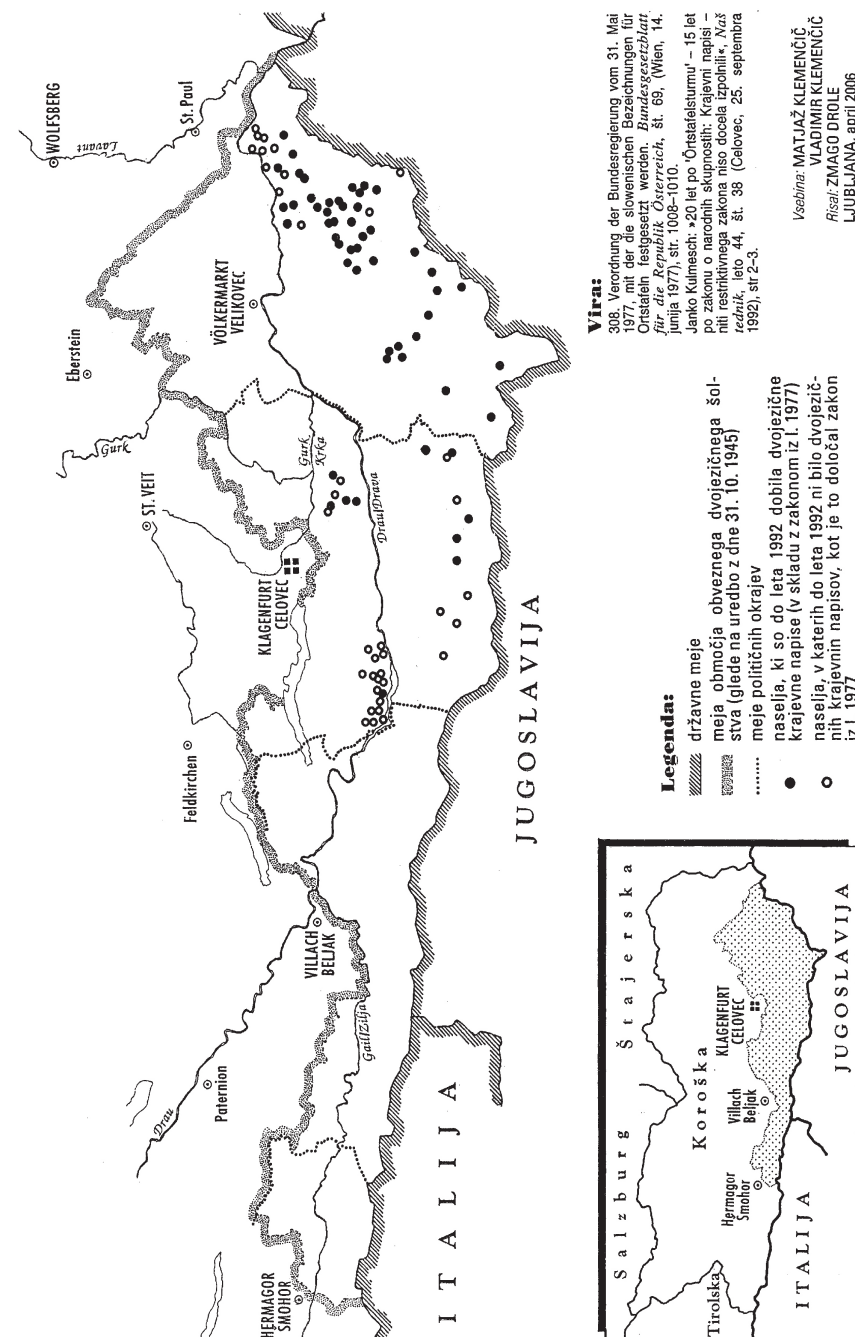
21 Wagner in skrb za koroški mir, *Naš tednik*, leto 29, št. 24 (Celovec, 16. junija 1977), 1.

22 Ortstafelregelung vom VfGH gekippt, *Wiener Zeitung* (dalje: WZ), leto 208, št. 242 (Dunaj, 14./15. decembra 2001), 1, 6.

23 Odločba ustavnega sodišča št. G 213/01-18, V 62, 63/01-18, Dunaj, 13. decembra 2001, <http://www.vfgh.at/cms/vfgh-site/attachments/9/8/8/CH0006/CMS1108400716489/g213-01ua.pdf> (17. 12. 2006).

24 Ortstafeln: Eine Lösung bis zum Sommer, *Kärntner Tageszeitung* (dalje: KTZ), leto 57, št. 98 (Celovec, 26. aprila 2002), 6–7; Waltraud Dengel, Den Konsens über die Ortstafeln noch vor dem Sommer finden, *Neue Kronen Zeitung*, št. 15073 (Celovec, 26. aprila 2002), 10 in 11.

Zemljevid 2: Naselja na južnem Koroškem, ki naj bi dobila dvojezične krajevne napise z uredbo iz leta 1977

konferenco soglasja se je izoblikovalo nekaj predlogov za ureditev dvojezične topografije, med drugim tudi predlog koroških Slovencev iz junija 2002.²⁵

Predlog koroških Slovencev je predvidel dvojezične krajevne napise za 394 naselij na južnem Koroškem. Podlaga za to številko so bili rezultati popisa prebivalstva iz leta 1971, potem ko je ustavno sodišče predvidelo za ureditev »daljše časovno obdobje«. Upoštevani so bili kraji z več kot 10-odstotnim deležem dvojezičnega prebivalstva. Predlog izhaja iz stališča, da bi v skladu s 3. odstavkom 7. člena ADP in z Uredbo o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945 morali obstajati dvojezični krajevni napisi na celotnem območju dvojezičnega šolstva, ki obsega okrog 800 naselij. Uredba zvezne vlade iz leta 1977 pa je v škodo Slovencev upoštevala le kraje v občinah z več kot 25-odstotnim deležem slovensko govorečih. Ob upoštevanju stališča ustavnega sodišča, da velja razsodba tudi za posamezne kraje »s slovenskim ali mešanim prebivalstvom«, bi že uredba iz leta 1977 morala namesto 92 zajeti 259 krajev. Na podlagi razmer ob sklepanju ADP (štetje prebivalcev leta 1951) bi odredba morala zajeti še preostalih 21 občin, kar bi skupaj pomenilo 394 naselij, ki so imela leta 1971 več kot 10-odstotni delež »Slovencev« in štela več kot 30 prebivalcev.²⁶

Konferenca soglasja leta 2002 ni prinesla pomembnejših rezultatov. Čeprav so bili nekaj dni pred 50. obletnico podpisa ADP postavljeni dvojezični krajevni napisi v naseljih Žvabek (Schwabegg), Slovenji Plajberk (Windisch Bleiberg), Kajzaze (Edling), Potok (Bach) in Spodnja Vesca (Niederdörf),²⁷ je bilo na naslednji predlog treba počakati še eno leto.

VLADNI OSNUTEK UREDBE O DVOJEZIČNIH KRAJEVNIH NAPISIH

11. maja 2006 je kancler Schüssel predstavil osnutek nove uredbe o dvojezičnih krajevnih napisih, ki ga je pripravila avstrijska zvezna vlada.²⁸ Uredba je predvidela dvojezične krajevne napise za 158 naselij v 18 južnokoroških občinah. Poleg obstoječih 77 naj bi na novo postavili še 81 krajevnih napisov. Vsa naselja, ki so bila še brez dvojezičnih napisov, pa naj bi te dobila do 31. decembra 2009.²⁹

• • •

25 Vorschlag der Kärntner Slowenen zur Regelung der zweisprachigen Topographie in Kärnten / Predlog koroških Slovencev za ureditev dvojezične topografije na Koroškem, <http://www.elnet.at/mut/modules.php?op=modload&name=News&file=index> (25. 8. 2005).

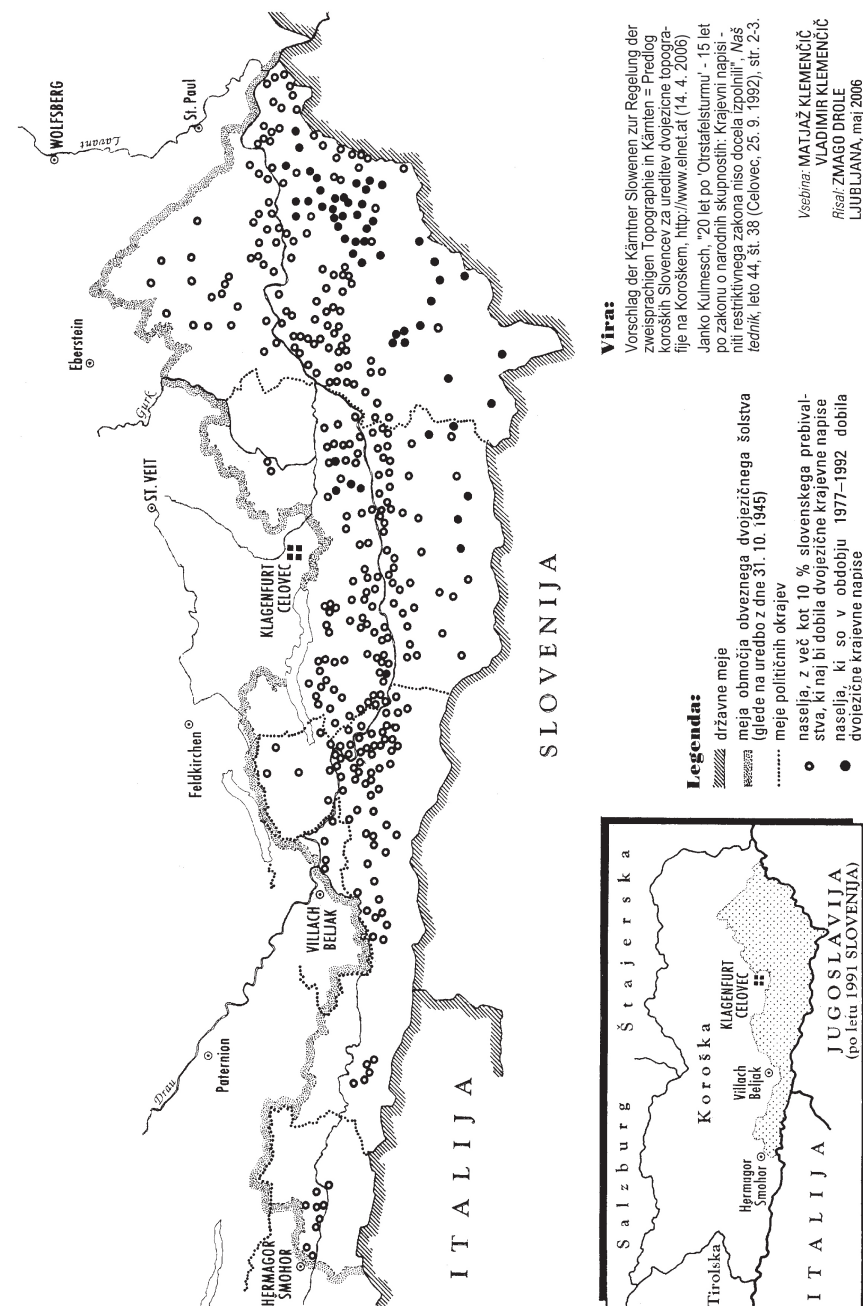
26 Prav tam.

27 Žvabek und Kajzaze machen den Anfang, *KTZ*, leto 60, št. 106 (Celovec, 8. maja 2005), 8.

28 Andrea Bergmann, Schüssel-Plan: 81 neue Ortstafeln bis 2009, *Kleine Zeitung* (dalje: *KZ*), leto 103, št. 130 (Celovec, 12. maja 2006), 19; Daniela Kittner, Ortstafeln: Schüssel verschickt Verordnung, Haider sagt Nein, *Kurier*, št. 130 (Dunaj, 12. maja 2006), 8.

29 Entwurf: Verordnung der Bundesregierung über die Bestimmung von Gebietsteilen, in denen topographische Bezeichnungen und Aufschriften sowohl in deutscher als auch in slowenischer Sprache anzubringen sind

Zemljevid 3: Predlog koroških Slovencev za ureditev dvojezične topografije na južnem Koroškem iz leta 2002 (na podlagi odločbe Ustavnega sodišča Republike Avstrije, št. G 213/01-18, V 62, 63/01-18)

Osnutek uredbe je tudi določal, da se dvojezični krajevni napisi postavijo samo v naseljih, ki so do krajevnega napisa upravičeni na podlagi Zakona o cestnem prometu iz leta 1960. Ta pa v paragrafu št. 53 določa, da so do krajevnega napisa upravičena le naselja, ki predstavljajo »gosto pozidana območja« oziroma sklenjena naselja, za katera napis ne sporoča samo imena naselja, ampak je hkrati tudi znak za omejitev hitrosti.³⁰ Osnutek uredbe je tako že v temelju izločil vsa tako imenovana razložena naselja oziroma naselja v obliki zaselkov ali samotnih kmetij. Ta del osnutka uredbe je v popolnem neskladju s 3. odstavkom 7. člena ADP, v katerem ni nobene navedbe o prometnih znakih, temveč o »označbah in napisih topografskega značaja«, med katere spadajo poleg tabel s krajevnimi napisi tudi označbe za imena rek, gora, jezer, imena ustanov itd. Osnutek uredbe je izpuščal tudi večino naselij z manj kot 30 prebivalci (izjema je 14 naselij, ki so bila upoštevana že v uredbi iz leta 1977). Razlog za to naj bi bilo varstvo osebnih podatkov, zaradi česar naj bi za takšna naselja ne bilo dopustno objavljati deleža slovensko govorečega prebivalstva. Ob navedenih omejitvah je »Schüsslova uredba« predvidela dvojezične krajevne napise le za polovico ozemlja, ki je bilo z uredbo iz leta 1945 opredeljeno kot območje dvojezičnega šolstva. S seznama so izpadla vsa naselja v Ziljski dolini (Gailtal), celotno območje med Vrbskim jezerom (Wörther See) in Beljakom (Villach) ter vsa naselja severno od Drave (Drau), ki ležijo vzhodno od Celovca (Klagenfurt). Sporna v novi uredbi je bila tudi »klavzula o odprtju« (*Öffnungsklausel*), ki ni bila pravno dodelana in je bila omenjena le v pravno nezavezujočem delu uredbe. Kot takšna naj bi bila le politično zavezujoča, kar pa glede na polstoletne izkušnje z neizpolnjevanjem določil ADP pomeni toliko kot nič.³¹

Zaradi mnogih pomanjkljivosti in nedoslednosti so politični analitiki novo uredbo imenovali »ne tič ne miš«, oziroma da gre le za »slasten grižljaj lačnim Haiderjevim volilnim bojevnikom«.³² Na drugi strani jo je za nezakonito ocenil tudi avstrijski ustavni pravnik Heinz Mayer, saj ni izpolnjevala določil odločbe ustavnega sodišča iz leta 2001.³³ Na presenečenje mnogih tokrat ni imel pripomb Josef Feldner, predsednik Kärntner Heimatdiensta. Ta je z Marjanom Sturmom (ZSO), Bernardom Sadovnikom (SKSS) in zgodovinarjem Stefanom Karnerjem na Dunaju (Wien) pripravil odmevno tiskovno konferenco, kjer so nekdanji politični

• • •

30 159. Bundesgesetz vom 6. Juli 1960, mit dem Vorschriften über die Straßenpolizei erlassen werden (Straßenverkehrsordnung 1960). *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, št. 48/1960, Dunaj, 30. junija 1960, 1897–1945.

31 M. Klemenčič in V. Klemenčič, *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj ...*, 293–297; Matija Grah, Uredba, luknjičava kot švicarski sir, *Delo*, leto 48, št. 126 (Ljubljana, 3. junija 2006), Sobotna priloga, 10.

32 Claudia Grabner, Ein Happen. Keine Lösung, *KTZ*, leto 61, št. 110 (Celovec, 12. maja 2006), 2.

33 Bergmann, Schüssel-Plan, 81 neue Ortstafeln bis 2009 ..., 18–19; M. Gr. [Matija Grah], Je tudi nova uredba protustavna?, *Delo*, leto 48, št. 107 (Ljubljana, 12. maja 2006), 7.

nasprotniki napovedali zavzemanje za kompromisno rešitev vprašanja dvojezičnih krajevnih napisov na južnem Koroškem.³⁴

Sodelovanje Feldnerja s koroškimi Slovenci je vzbudilo precejšnje zanimanje avstrijske javnosti. Medtem ko so avstrijski mediji opisovali njegovo »mutacijo iz super hujskača v super graditelja mostov«, pa so vsi prezrli pomembno dejstvo: »Schüsslova uredba« je uzakonjala stanje, za katerega se je Kärntner Heimatdienst zavzemal ves čas po drugi svetovni vojni, in sicer, da na južnem Koroškem ni sklenjeno poseljenega območja s slovenskim prebivalstvom. To je razvidno iz geografske razporeditve krajev, ki naj bi po »Schüsslovi uredbi« dobili dvojezične krajevne napise. Te naj bi dobila le posamezna naselja v Podjuni (Jauntal) in Rožu (Rosental), ki pa ne tvorijo neke sklenjene celote. Na drugi strani pa je bila več kot polovica ozemlja, ki je bilo leta 1945 opredeljeno kot območje dvojezičnega šolstva in je bilo skoraj enako območju avtohtone poselitve Slovencev na južnem Koroškem, zaradi različnih omejitev izvzeta iz »Schüsslove uredbe«. Ob teh dejstvih je jasno, da se je Feldner v resnici zavzemal za uzakonitev stanja, ki je povsem v nasprotju z določili ADP.

Kancler Schüssel si je hotel zagotoviti čim širšo podporo za svoj predlog, zato se je sestal z vsemi, ki so bili vpleteni v reševanje problema dvojezičnih napisov na južnem Koroškem. Čeprav se je na teh srečanjih oblikovalo več predlogov, je bil 29. junija 2006 v parlamentarni postopek sprejet nekoliko spremenjen predlog ustavnega zakona, ki je bil rezultat dogovora med kanclerjem Schüsslom, deželnim glavarjem Haiderjem, Marjanom Sturmom (ZSO) in Bernardom Sadovnikom (Skupnost koroških Slovencev in Slovenk – SKSS). Pri teh dogovorih pa niso sodelovali predstavniki NSKS.

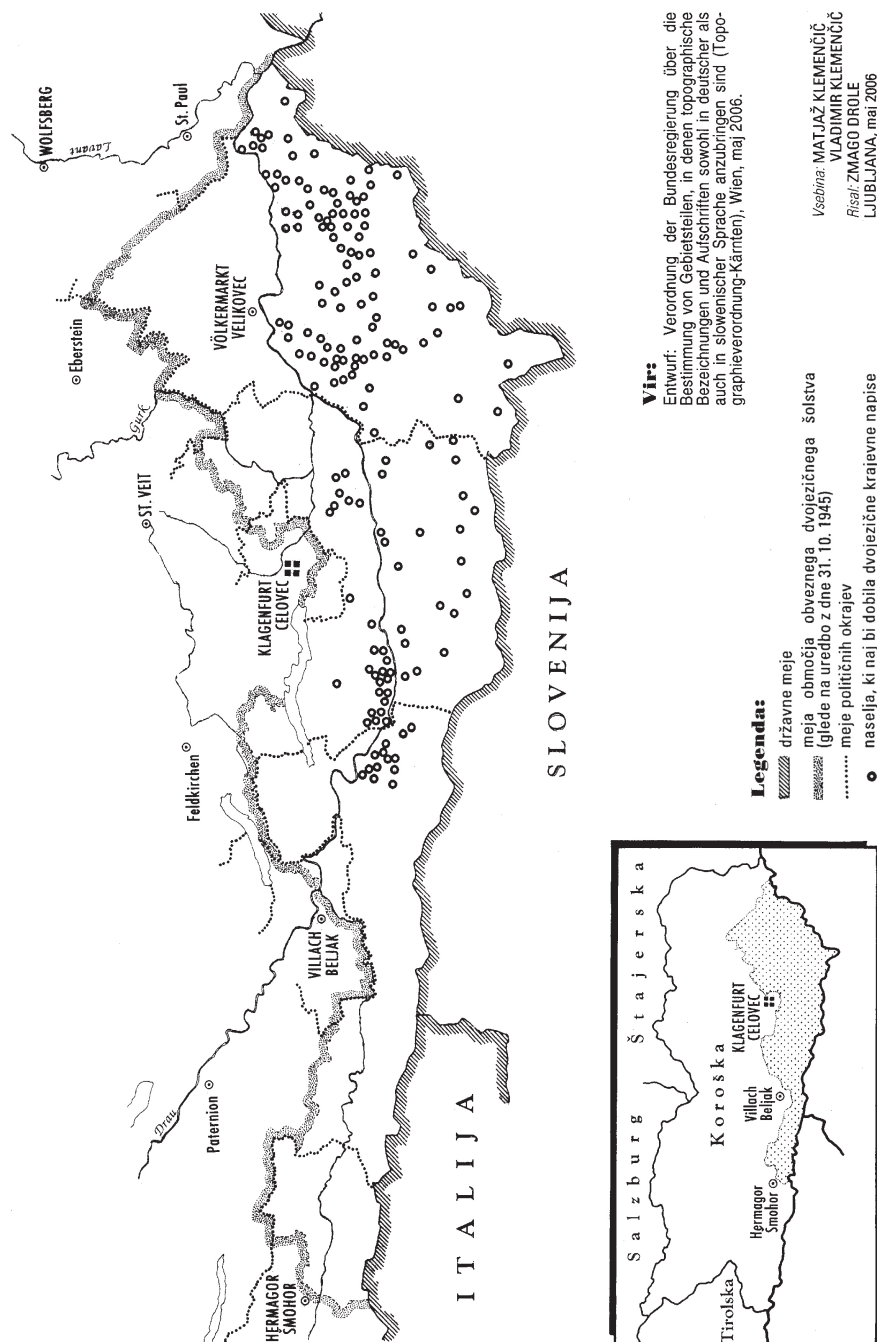
Po tem predlogu naj bi z dvojezičnimi krajevnimi napisi označili 141 naselij. Nove dvojezične krajevne napise naj bi poleg naselij, navedenih v uredbi iz leta 1977, dobila še vsa naselja z 10 ali več odstotki »Slovencev«, vendar le v tistih občinah, v katerih je leta 2001 živelo najmanj 15 odstotkov »Slovencev« (teh naj bi bilo 40). Dvojezične napise naj bi dobilo tudi 11 naselij, v katerih je leta 2001 živela več kot tretjina slovenskega prebivalstva, čeprav ta niso bila v občinah z več kot 15 odstotki slovenskega prebivalstva. Predlog ustavnega zakona je predvideval tudi klavzulo o odprtju, ki bi po letu 2009 omogočala postavitev dodatnih dvojezičnih napisov, če bi za to zaprosilo najmanj 10 odstotkov prebivalcev posameznega naselja. S prošnjo krajanov bi morala najprej soglašati Koroška deželna vlada, zatem pa še manjšinski sosvet, ki bi prošnjo naslovil na zvezno vlado. Zvezna

• • •

34 Wolfgang Haupt, Vierer-Achse wirbt für neue Ortstafeln, *KZ*, leto 103, št. 135 (Celovec, 17. maja 2006), 18.

35 Prim. Manfred Posch, Josef Feldners Katharsis, *KTZ*, leto 61, št. 128 (Celovec, 3. junija 2006), 2; Manfred Posch, Zeitgeistler, Dr. Josef Feldner, *KTZ*, leto 61, št. 128 (Celovec, 3. junija 2006), 30–31.

Zemljevid 4: Naselja na južnem Koroškem, ki naj bi dobila dvojezične krajevne napise glede na osnutek odloka zvezne vlade iz maja 2006

vlada na predlog naj ne bi bila vezana, kar pomeni, da bi ga lahko sprejela ali zavrnila.³⁶

Kljub številnim pogajanjem in dogovorom pa predstavnikom vladnih strank (ÖVP in BZÖ) na koncu ni uspelo skleniti dogovora s predstavniki slovenske manjšine. Zato je tudi SPÖ napovedala, da ne bo podprla sprejetja omenjenega ustavnega zakona.³⁷ Ves čas pa so takšnemu predlogu nasprotovali poslanci zelenih. Na zaključni seji parlamenta 14. julija 2006 je bilo tako mogoče slišati le medsebojne obtožbe predstavnikov koalicijskih in opozicijskih strank, kdo je kriv, da zakon ni bil sprejet.³⁸

HAIDER POSKUŠA PO SVOJE REŠITI PROBLEM DVOJEZIČNIH NAPISOV NA KOROŠKEM

Konec avgusta 2006 je Haider pobudo za reševanje dvojezične topografije na južnem Koroškem vzel v svoje roke. 25. avgusta 2006 je v Pliберку (Bleiburg) k že obstoječemu nemškemu krajevnemu napisu dodal manjšo tablo (63 x 23 cm) s slovenskim krajevnim imenom. S tem je še enkrat izigral razsodbo ustavnega sodišča, ki je spomladi 2006 razsodilo, da morata Pliberk (Bleiburg) in Drveša vas (Ebersdorf) dobiti dvojezični napis. Hkrati je še napovedal, da bodo vsi krajevni napisi enojezični, le tam, kjer zakon zahteva dvojezičnost, bo dodana manjša tabla v slovenščini.³⁹ Večina političnih analitikov je Haiderjevo ravnanje pripisovala predvolilni kampanji. Haider se je tako pred zveznimi parlamentarnimi volitvami še enkrat oprijel preizkušenega recepta, to je nasprotovanja vidni dvojezičnosti, ki je ob prejšnjih volitvah prinesla precej uspeha njemu in (tedaj še njegovi) FPÖ.

Na volitvah 1. oktobra 2006 Haiderju kljub vsemu ni uspelo osvojiti temeljnega mandata. Njegova BZÖ je zbrala v vsej Avstriji le 4,11 odstotka glasov in s tem postala najmanjša parlamentarna stranka. Na presenečenje avstrijske javnosti so volivci največ glasov namenili SPÖ (35,34 odstotka) in ÖVP (34,33 odstotka). Z volilnimi izidi so bili zadovoljni tudi zeleni, ki so z 11,05 odstotka glasov prehiteli

• • •

36 Andrea Bergmann, Hans Winkler, Sieg der Vernunft: Zmaga pameti, KZ, leto 103, št. 178 (Celovec, 30. junija 2006), 2-3; Magdalena Rauscher-Weber, Kärntner Tafelstreit beigelegt, Kurier, št. 178 (Dunaj, 30. junija 2006), 2.

37 Heiße Thema zweisprachige Ortstafeln in Nationalrat, Parlamentskorrespondenz št. 689, Dunaj, 12. julija 2006, http://www.parlinkom.gv.at/portal/page?_pageid=908,1073025&_dad=portal&_schema=PORTAL.

38 Keine Verfassungsmehrheit für Lösung der Kärntner Ortstafelfrage: Nationalratsdebatte mit gegenseitigen schuldzuweisungen. Parlamentarkorrespondenz Nr. 702, Dunaj, 14. julija 2006, http://www.parlinkom.gv.at/portal/page?_pageid=908,1074452&SUCHE=J&_dad=portal&_schema=PORTAL#oben.

39 M. G., Haider znova izigra sodbo ustavnega sodišča, Delo, leto 48, št. 197 (Ljubljana, 26. avgusta 2006), 2.

FPÖ (11,04 odstotka), s čemer jim je kot tretji najmočnejši stranki pripadlo mesto tretjega podpredsednika parlamenta in mandat ljudskega ombudsmana.⁴⁰

Ob nepričakovanih spremembah na avstrijskem političnem prizorišču so se mnogi spraševali, ali bo z novo vlado tudi avstrijska manjšinska politika prijaznejša do manjšin in v duhu modernih evropskih standardov. Tesen volilni izid je sicer nakazoval vlado »velike koalicije« (SPÖ in ÖVP), hkrati pa tudi dolgotrajna pogajanja za sestavo nove vlade.

Medtem ko so na Dunaju potekala pogajanja za sestavo nove vlade, je Haider dokazal, da svoje manjšinske politike ne bo menjal, čeprav mu na tokratnih volitvah ni prinesla pričakovanega uspeha. Kmalu je začel uresničevati septembrske predvolilne napovedi »da bo Koroška enojezična«. 21. novembra je odstranil dvojezični napis Schwabegg/Žvabek, ki je bil postavljen maja 2005 ob 50-letnici podpisa ADP. Nadomestil ga je z enojezičnim nemškim napisom, pod katerega je dodal dvajsetkrat manjšo tablico v slovenščini. Hkrati je Haider najavil, da bo na tak način spremenil vse dvojezične napise na Koroškem.⁴¹

Na zaplete okrog dvojezične topografije, ki jih je izzval Haider, se je odzval predsednik avstrijskega ustavnega sodišča, Karl Korinek. Ostro je kritiziral »določene osebnosti, ki ne spoštujejo pravne države in rabsodb ustavnega sodišča«, izrazil »zaskrbljenost nad pravno kulturo določenih osebnosti«. ⁴² Čeprav Korinek v kritiki ni nikogar poimensko navedel, je Haider Korineku zagrozil z osebno tožbo, ustavnemu sodišču pa očital »kršenje prava, ustave in mednarodnega prava«. Prav tako pa ni pozabil poudariti, da rešitev problema dvojezičnih krajevnih napisov ne bo mogoča brez njegove privolitve in mimo večinskega prebivalstva na Koroškem.⁴³ V času polemik med Korinekom in Haiderjem je avstrijsko ustavno sodišče odločilo, da sta »Haiderjevi mini tablici« oziroma dvojezična napisa, ki ju je avgusta postavil v Pliberku in Drveši vasi (konec novembra pa tudi v Žvabeku), protizakonita. Sodišče je rabsodilo, da je navajanje krajevnega imena na dveh ločenih tablah v nasprotju z Zakonom o cestnem prometu in da morata biti nemško in slovensko ime kraja napisana na eni tabli.⁴⁴

S pozivom »h končanju nevarne igre« in »upoštevanju in spoštovanju ... ustanov pravne države« je v polemike o dvojezični topografiji v novoletni pridigi posegel

• • •

40 Stoitsits tretja predsednica parlamenta? *Novice*, št. 40 (Celovec, 13. oktobra 2006), 1.

41 Elisabeth Steiner, Schwabegg ist wieder deutsch, *Der Standard*, št. 5434 (Dunaj, 23. novembra 2006), 8; Silvo Kumer, Haider začel z uradnim podiranjem napisov, *Novice*, št. 46 (Celovec, 24. novembra 2006), 7.

42 Zwei Orden und Kritik an Haider, *KTZ*, leto 61, št. 289 (Celovec, 14. decembra 2006), 4–5.

43 Ortstafellexzesse ohne Ende, *KTZ*, leto 61, št. 290 (Celovec, 15. decembra 2006), 6–7.

44 Andrea Bergmann, Ortstafellösung Haiders erneut rechtswidrig, *KZ*, leto 107, št. 359 (Celovec, 29. decembra 2006), 18; Philipp Aichinger in Robert Benedikt, Höchstgericht kippt Haiders Taferln, *Die Presse*, št. 17666 (Dunaj, 29. decembra 2006), 1.

tudi krški škof Alois Schwarz.⁴⁵ V reakciji na nepričakovano kritiko je Haider škofu očital, da se je postavil »na stran kršiteljev zakona, ki zaradi nacionalističnega fanatizma želijo ogroziti socialni mir na Koroškem«. ⁴⁶ To je le dokazovalo, da bo Haider poskušal z vsemi sredstvi preprečiti rešitev zapleta z dvojezičnimi krajevnimi napisi na južnem Koroškem. Tako je 8. januarja na novinarski konferenci v Celovcu ponovil zahtevo po preštevanju koroških Slovencev. Ugotavljanje manjšine naj bi bila tudi glavna tema napovedane okrogle mize s predstavniki političnih strank, koroških Slovencev in domovinskih organizacij.⁴⁷ Po mnenju opazovalcev političnega dogajanja naj bi Haider sklical novinarsko konferenco pod pritiskom napovedi vodje poslanskega kluba ÖVP, Wilhelma Moltererja, ki je izjavil, da bo nova vlada rešila zaplet z dvojezičnimi krajevnimi napisi do konca poletja, ne glede na mnenje koroškega deželnega glavarja Haiderja. Vlada naj bi zaplet uredila »v obliki ustavnopravno zagotovljene rešitve«, in sicer na podlagi že doseženega dogovora na konferenci soglasja junija 2006 (141 dvojezičnih napisov in klavzula o odprtju za dodatne napise).⁴⁸ Predstavniki koroških Slovencev so pozitivno sprejeli namero vlade, ki je bila zapisana tudi v koalicijski pogodbi (nova vlada je zaprisegla 11. januarja). Ob tem je NSKS predstavil nov predlog za rešitev tega perečega problema, po katerem naj bi dvojezične krajevne napise dobila vsa naselja, ki so bila po letu 2001 omenjena v različnih kompromisnih predlogih vlade in zgodovinarja Stefana Karnerja. Takšnih krajev naj bi bilo 169, tem pa naj bi dodali še štiri naselja, ki bi dvojezični napis dobila na podlagi že sprejetih odločb ustavnega sodišča. Skupaj naj bi bilo z dvojezičnimi napisi označenih 173 naselij. Za morebitno dvojezično označitev preostalih krajev na južnem koroškem pa naj bi veljal mehanizem klavzule o odprtju.⁴⁹

O takšnem razvoju dogodkov je Haiderjeva BZÖ napovedala, »da prehaja pri vprašanju dvojezičnih krajevnih napisov v ofenzivo«. Tako naj bi predsednik Koroškega deželnega zbora Josef Lobnig (BZÖ) skušal zbrati »na tisoče podpisov za koroško rešitev vprašanja« in v podporo ugotavljanja števila pripadnikov slovenske manjšine. Za ta korak naj bi se predstavniki BZÖ odločili zaradi »nekorektnih rezultatov« popisov prebivalstva. Avstrijski zavod za statistiko naj bi po njihovem mnenju »ogoljufal prebivalstvo«, saj naj bi prebivalce Koroške, ki so ob popisu kot pogovorni jezik navedli slovenščino, uvrstil med pripadnike slovenske manj-

• • •

45 Ortstafeln: Bischof will Ende des Streits, *KZ*, leto 108, št. 2 (Celovec, 2. januarja 2007), 22.

46 Andrea Bergmann, Haider: Bischof steht auf Seite der Rechtsbrecher, *KZ*, leto 108, št. 4 (Celovec, 4. januarja 2007), 21.

47 Adolf Winkler in Andrea Bergmann, Haider lenkt ein: neuer Anlauf zu runden Tisch, *KZ*, leto 108, št. 6 (Celovec, 6. januarja 2007), 18.

48 Ortstafeln: Da muss Koalition Kraft zeigen, *KZ*, leto 108, št. 8 (Celovec, 8. januarja 2007), 20.

49 Ortstafeln: Rat der Slowenen will nur noch 173 statt 396, *Kurier*, št. 5 (Dunaj, 6. januarja 2007), 12; Matija Grah, Pripravljeni na kompromis, *Delo*, leto 49 št. 10 (Ljubljana, 13. januarja 2007), 7.

šine. In ker naj bi bilo takšnih 'umetnih Slovencev' (*Kunstslowenen*) veliko, naj bi poskušali ugotoviti dejansko število Slovencev.⁵⁰ Omenjene razloge je Haider predstavil tudi na tiskovni konferenci na Dunaju. Ob tem je predstavil še tožbo, s katero je želel pred evropskim sodiščem za človekove pravice izpodbiti dotedanja sodno prakso avstrijskega ustavnega sodišča v zvezi z dvojezično topografijo. Haider je vztrajal pri navedbah, da naj bi bila za postavitve dvojezičnih krajevnih napisov pristojna dežela Koroška, čeprav je v avstrijski ustavi jasno zapisano, da je reševanje manjšinskih vprašanj izključno v pristojnosti zvezne vlade. O zahtevi po »tajnem ugotavljanju maternega jezika« naj bi po Haiderjevih navedbah koroški deželni zbor razpravljaj na izredni seji 24. januarja.⁵¹ Vendar pa so deželnozborski poslanci SPÖ, ÖVP in zelenih bojkotirali izredno sejo deželnega zbora. Ob tem so opozorili, da bi takšna seja samo še poglobila razkol med prebivalstvom, sklic seje pa označili kot »politični show, pri katerem ... niso pripravljeni sodelovati.«⁵²

Dva dni pozneje je ustavno sodišče razsodilo, da morajo dvojezične krajevne napise dobiti tudi naselja Bad Eisenkappel/Železna Kapla, Loibach/Libuče, Edling/Kazaze, Mökriach/Mokrije, Grabelsdorf/Grablja vas, Hundsdorf/Podsinja vas, Mühlbach/Reka in Dellach/Dole. Pri tem je zanimiva zlasti odločitev za naselje Dellach/Dole, saj gre za prvo naselje v okraju Šmohor v Ziljski dolini.⁵³ Za kraje Gallizien/Galicija, Sittersdorf/Žitara vas, Eberndorf/Dobrla vas, St. Jakob/Šentjakob, Maria Elend/Podgorje in Hart/Ločilo pa postopki pred ustavnim sodiščem še potekajo ...

V začetku februarja se Haiderju ni izšel po načrtih še eden med poskusi »reševanja« problema dvojezične topografije. Na seji Koroškega deželnega zbora je bil njegov predlog za »tajno poizvedovanje o maternem jeziku« gladko zavržen. Podprlo ga je le 16 od skupaj 36 poslancev (le 15 poslancev njegove BZÖ in edini poslanec FPÖ).⁵⁴ Dva tedna pozneje je Haider doživel še eno neprijetno presenečenje: državno tožilstvo v Celovcu je proti njemu, njegovemu namestniku Gerhardu Dörflerju ter nekaterim neimenovanim uslužbencem Okrajnega glavarstva Velikovec začelo preiskavo zaradi zlorabe uradnega položaja. Podlaga za ukrepanje celovškega tožilstva je bilo več kazenskih prijav, ki so jih vložili »različni subjekti«, npr. NSKS, predstavniki stranke Zelenih itd. Po navedbah državnega tožilstva naj bi kaznivo dejanje zagrešili zaradi neuresničevanja odločb avstrijske-

• • •

50 Orange kratzt an Volkszählung, *KTZ*, leto 62, št. 5 (Celovec, 9. januarja 2007), 9; Elisabeth Steiner, Richtige statt Kunstslowenen, *Der Standard*, št. 5469 (Dunaj, 9. januarja 2007), 7.

51 Spitzenjuristen: Haider droht Enthörung, *Der Standard*, št. 5469 (Dunaj, 18. januarja 2007), 6.

52 Tristrankarski pakt proti preštevanju, *Novice*, št. 4 (Celovec, 26. januarja 2007), 4.

53 Karin Moser in Elisabeth Steiner, Sechs neue Ortstafel-Fälle beim VfGH, *Der Standard*, št. 5486 (Dunaj, 31. januarja 2007), 7; Silvo Kumer, Sodišče zahteva osem dodanih dvojezičnih napisov, *Novice*, št. 5 (Celovec, 2. februarja 2007), 6.

54 Kein Slowenen-Zählen in Kärnten, *Der Standard*, št. 5490 (Dunaj, 2. februarja 2007), 6.

ga ustavnega sodišča o dvojezičnih krajevnih napisih v primerih Bleiburg/Pliberk, Ebersdorf/Drveša vas, Schwabegg/Žvabek in Vellach/Bela.⁵⁵

Haider je uvedbo preiskave komentiral kot »politično motiviran proces v maniri nekdanjega komunizma«⁵⁶ in napovedal, da bo slovenske »mini-tablice«, ki jih je dal namestiti pod nemške krajevne napise, po novem namestil pod nemški napis znotraj obstoječih krajevnih tabel. S tem naj bi zadostil zahtevam ustavnega sodišča, ki se je v svoji odločbi konec decembra 2006 oprlo na splošno »prepoved ovešanja prometnih znakov z dodatnimi tablami, kadar to ni nujno.«⁵⁷ Delavci koroške cestne uprave so prva takšna napisa v Pliberku/Bleiburg in Drveši vasi/Ebersdorf postavili 22. februarja.⁵⁸

Z »novo obliko« krajevnih tabel naj bi bilo po Haiderjevem mnenju formalno zadoščeno decembrski razmeroma pomanjkljivi obrazložitvi odločbe ustavnega sodišča. Toda nova različica je bila po mnenju avstrijskih ustavnih pravnikov diskriminatorna do slovenske manjšine in je bila daleč od izpolnitve 7. člena ADP. Na to je opozoril nekdanji predsednik ustavnega sodišča Ludwig Adamovich: »Očitni namen zaščitnih določb 7. člena ADP je zaščita enakopravnosti obeh jezikov [nemškega in slovenskega]. Pri uporabi črk različnih velikosti pa to ni tako.«⁵⁹ Podobno stališče je zastopal tudi strokovnjak za ustavno pravo Theo Öhlinger. Opozoril je, da morajo biti krajevne table z dvojezičnimi imeni oblikovane enotno – z enako pisavo in velikostjo črk za nemško in slovensko ime kraja.⁶⁰

Ob novi Haidejevi provokaciji je vodstvo NSKS pozvalo avstrijsko vlado, naj vendar ukrepa.⁶¹ Le nekaj dni za tem je kancler Gusenbauer med svojim prvim uradnim obiskom na Koroškem zatrdil, da bo nova avstrijska vlada rešila problem dvojezičnih krajevnih napisov do poletja 2007. Podlaga za rešitev naj bi bil dopolnjen predlog Stefana Karnerja iz leta 2005, ki navaja 158 naselij z dvojezičnimi krajevnimi tablami. Kancler se je izrekel tudi za odprtostno klavzulo in poudaril, da mora biti le-ta »jasna in nedvoumna«. Kancler se je še zavezal, da se bo v pogovoril z vsemi zainteresiranimi skupinami.⁶²

• • •

55 Wolfgang Berger, Staatsanwalt ermittelt gegen Haider, *KZ*, leto 108, št. 44 (13. februarja 2007), 16; Mögliche Anklage gegen Haider, *WZ*, leto 304, št. 30 (13. februarja 2007), 5.

56 Jörg Haider: So erledigt man politische Gegner, *Österreich* (Dunaj, 13. februarja 2007), 7 – kopija članka objavljena v *Informacije in komentari*, leto 27, št. 6 (Celovec, 13. februarja 2007), 29.

57 Haiders neue Tafel-Variante, *KZ*, leto 108, št. 50 (Celovec, 19. februarja 2007), 8.

58 Gestohlene Zusatztafeln, *KTZ*, leto 61, št. 43 (Celovec, 22. februarja 2007), 4–5; Neue Ortstafel-Variante in Bleiburg, *KZ*, leto 108, št. 54 (Celovec, 23. februarja 2007), 17.

59 Conrad Seidl, Bastelarbeit im Ortstafel-Konflikt, *Der Standard*, št. 5504 (Dunaj, 19. februarja 2007), 6.

60 Silvo Kumer, Haider nadaljuje svoj kabaret – minitablice spet premontirane, *Novice*, št. 8 (Celovec, 23. februarja 2007), 4.

61 Neue Ortstafel-Variante in Bleiburg, *KZ*, leto 108, št. 54 (Celovec, 23. februarja 2007), 17.

62 A. Bergmann in A. Winkler, Interview: Jörg Haider hat nicht das absolute Veto, *KZ*, leto 108, št. 55 (Celovec, 24. februarja 2007), 7.

Ob tem je podpredsednik NSKS Rudi Vouk opozoril na kratek rok (le štiri mesece) za uresničitev kanclerjeve napovedi in se zavzel za čimprejšnje pogovore z vlado. V nasprotnem primeru bodo vpletene strani – podobno kot junija 2006 – znova prisiljene iskati rešitve v zadnjem trenutku.⁶³ Vse tri osrednje organizacije koroških Slovencev (NSKS, SKSS in ZSO) so v pismu kanclerju Gusenbauerju predlagale, da bi sprva dvojezično označili 173 naselij: od tega 158 naselij iz tako imenovanega Karnerjevega predloga, 11 krajev iz »Schüsslove uredbe« (junij 2006), ki v Karnerjevem predlogu niso zajeti, tri naselja, za katera je ustavno sodišče že določilo, da morajo biti dvojezično označena, ter eno naselje, o katerem je postopek pred ustavnim sodiščem še tekel (druga naselja, za katera je ustavno sodišče že odločilo ali pa so še v postopku, so že zajeta v omenjenih predlogih). Ker morebitna postavitev dvojezičnih krajevnih napisov v omenjenih 173 naseljih še ne bi pomenila izpolnitve 7. člena ADP, so predstavniki manjšine kanclerju predlagali še uvedbo »razširitvene« klavzule. Izrazili so tudi nasprotovanje, da bi morebitno kompromisno rešitev sprejeli v obliki ustavnega zakona, ampak z navadnim zakonom oziroma z vladno uredbo.⁶⁴

Klavzula o odprtju oziroma po novem »razširitvena klavzula« je tako ostala ključno vprašanje v napovedanih pogajanjih. O klavzuli se Haider ni nameraval pogovarjati pred izvedbo tajnega preštevanja manjšine na Koroškem, čemur je z izjemo privrženecv BZÖ nasprotovala vsa avstrijska javnost. Pred preštevanjem je Haiderja svaril tudi predsednik KHD Feldner. Izjavil je, »da bi se lahko zgodilo, da bi slovenščino zapisalo precej več Korošcev, kot se pričakuje«, kar bi bilo z vidika nemških nacionalistov kontraproduktivno.⁶⁵

Sočasno se je zbudila avstrijska pravna država, saj je bil v zvezi z neizpolnjevanjem odločb ustavnega sodišča Haider poklican na zaslišanje k preiskovalnemu sodniku. Haider se je seveda izgovarjal, da ni storil nič takšnega, obenem pa napadel ustavno sodišče in obtožil slovensko manjšino, »da ruši socialni mir« na Koroškem.⁶⁶

Ob ponovni aktualizaciji problema dvojezične topografije je popravljen predlog predstavila tudi tako imenovana Karnerjeva skupina. Tudi tokrat je predlog predvideval dvojezično označitev za 158 naselij, medtem ko naj bi 'razširitveno klavzulo' (*Öffnungsklausel*) zamenjala 'demokratska pravica do vlaganja zahtevkov' (*Antragsrecht*).⁶⁷ Svoje pogoje rešitvi problema dvojezične topografije je dan pred 52. obletnico podpisa ADP predstavil še Haider. Po njegovem bi morala biti rešitev

• • •

63 Silvo Kumer, Za rešitev do poletja bo težko, *Novice*, št. 8 (Celovec, 23. februarja 2007), 5.

64 Silvo Kumer, Koroški Slovenci zahtevajo od nove zvezne vlade 173 dvojezičnih napisov, *Novice*, št. 9 (Celovec, 2. marca 2007), 5.

65 Prav tam.

66 VfGH hinterlässt »rechtliches Chaos«, *Kurier* (Dunaj, 11. marca 2007), <http://kurier.at/nachrichten/oesterreich/61515.php>.

67 Karin Moser, Neuer Anlauf bei Ortstafeln, *Der Standard*, št. 5531 (Dunaj, 22. marca 2007), 8.

»statistično utemeljena«, za kar naj bi najprej ugotovili dejansko število Slovencev v posameznih občinah na južnem Koroškem. Rešitev tudi ne bi smela vsebovati odprtozne klavzule, ki bi omogočala poznejšo postavitev dodatnih dvojezičnih napisov, sprejeta pa bi morala biti v obliki ustavnega zakona. Le tako naj bi se »zagotovilo, da bi bilo enkrat za vselej konec diskusije [o dvojezičnih napisih]«. ⁶⁸ Te pogoje je Haider 23. maja predstavil tudi kanclerju Gusenbauerju in ga ob tem še opozoril, da brez BZÖ ne bo trajne rešitve problema dvojezične topografije.⁶⁹

S približevanjem poletja so se razprave o problemu dvojezične topografije na južnem Koroškem še bolj zaostrele. Najhujših kritik je bil deležen ultimatum kanclerja Gusenbauerja, da mora biti predlog o rešitvi vprašanja dvojezičnih krajevnih napisov »na mizi« do 28. junija, ali pa o tem vprašanju v mandatu njegove vlade ne bodo več razpravljali.⁷⁰

PROPADE TUDI GUSENBAUERJEV PREDLOG UREDITVE DVOJEZIČNE TOPOGRAFIJE NA JUŽNEM KOROŠKEM

Kancler je svoj dolgo napovedovani predlog rešitve dvojezičnih krajevnih napisov na Koroškem predstavil 20. junija na posvetu s predstavniki sosvetov šestih uradno priznanih manjšin v Avstriji.⁷¹ Po tem predlogu naj bi dvojezične krajevne napise dobilo 163 naselij, ki so bila porazdeljena skoraj po vsem dvojezičnem ozemlju. Dvojezične oznake naj bi dobili tudi naselji Dole (Dellach) in Potoče (Potschach) v Ziljski dolini (Gailtal) na skrajnem zahodnem robu slovenskega etničnega ozemlja. Še vedno pa bi brez dvojezičnih napisov ostala naselja na območju med Vrbskim jezerom (Wörther See) in Beljakom (Villach) ter naselja severno od Drave (Drau), ki ležijo vzhodno od Celovca (Klagenfurt). Novi predlog je v primerjavi s »Schüsslovim predlogom« izpuščal nekatera lokalna središča, ki imajo pomembno vlogo v družbenem življenju koroških Slovencev. Med temi je treba omeniti zlasti Šmarjeto v Rožu (Sankt Margareten im Rosental – 284 preb., 12,7 odstotka preb. s slovenskim občevelnim jezikom), Podgorje (Maria Elend

• • •

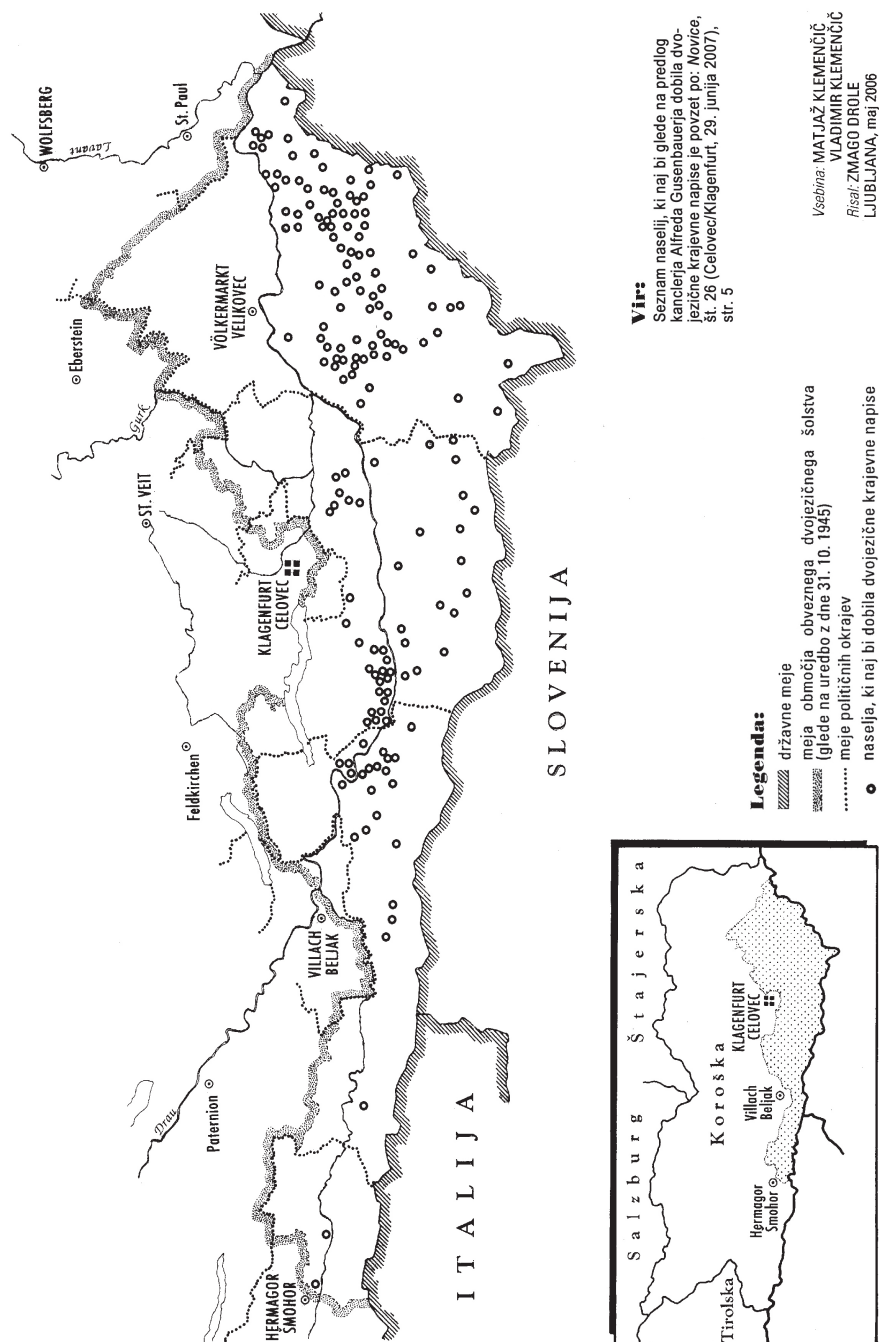
68 B. Luchscheider in A. Schwarz, Gusenbauer nimmt neue Anlauf für Ortstafeln, *Kurier* (Dunaj, 15. maja 2007), 26 – kopiji člankov, objavljeni v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 19 (Celovec, 15. maja 2007), 14.

69 Karin Moser in Nina Weißensteiner, Tafeln bis zum Sommer, *Der Standard* (Dunaj, 24. maja 2007), 8; Kanzler-»Nein« zu Minderheitenanzählung, *KTZ* (Celovec, 24. maja 2007), 6–7 – kopiji člankov objavljeni v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 21 (Celovec, 29. maja 2007), 6 in 10–11.

70 M. Geistler-Quendler, Ortstafellösung jetzt oder nie, *KTZ* (Celovec, 15. junija 2007), 2; Gusenbauer zu Ortstafeln: Lösung »jetzt oder gar nicht«, *WZ* (Dunaj, 15. junija 2007), 5 – kopiji člankov objavljeni v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 24 (Celovec, 19. junija 2007), 11–13.

71 Silvo Kumer, Kancler Gusenbauer je predlagal med 162 in 166 dvojezičnih napisov, *Novice*, št. 25, (Celovec, 22. junija 2007), 4.

Zemljevid 5: Naselja na južnem Koroškem, ki naj bi dobila dvojezične krajevne napise glede na osnutek odloka zvezne vlade iz junija 2007

- 546 preb., 14,1 odstotka), Dobrlo vas (Eberndorf - 1.039 preb., 11,1 odstotka) in Žitaro vas (Sittersdorf - 174 preb., 15,5 odstotka).⁷²

Predlog kanclerja Gusenbauerja ni vseboval odprtoznostne klavzule, ampak je navajal le »konsejni odbor« pri avstrijski vladi, ki bi bdel nad odnosi med manjšino in večino na avstrijskem Koroškem. Odbor bi sestavljali predstavniki socialnih partnerjev, političnih strank, župani dvojezičnih občin in zastopniki slovenske manjšine. Poleg mnogih drugih nalog bi imel odbor tudi pravico predlagati vladi, da sprejme sklep o postavitvi dodatnih dvojezičnih napisov.⁷³ Vendar pa tak predlog ne bi imel posebne veljave, saj vlada na prošnje, priporočila in stališča konseznega odbora ni vezana, temveč bi jih bila dolžna le obravnavati.

Predstavniki koroških Slovencev so izrekli kar precej kritik na račun novega vladnega predloga. Še posebno so opozarjali na dejstvo, da bi takšen zakon »izključil nadzorno vlogo ustavnega sodišča« in »za večne čase zacementiral 163 dvojezičnih napisov na Koroškem«, saj proti ustavnemu zakonu ne bi bilo mogoče vložiti obtožb pri ustavnem sodišču.⁷⁴ Še bolj kritični pa so bili predstavniki tradicionalno protimanjšinsko nastrojenih BZÖ in FPÖ, katerim so se tokrat pridružili še predstavniki koroške ÖVP. Precej nasprotnikov na Koroškem je imel kancler celo znotraj lastne SPÖ. Bilo je očitno, da so se koroške politične stranke v strahu pred izgubo volilnih glasov bale podpreti kakršnekoli rešitev, ki je ne bi podprl tudi deželni glavar Haider.⁷⁵

Kanclerju je za svoj predlog uspelo dobiti podporo koroških županov iz vrst SPÖ, Kärntner Heimatdiensta in celo pri koroških Slovencih.⁷⁶ Podpora koroških Slovencev je bila presenečenje za avstrijsko javnost. Pristanku NSKS na kanclerjevo rešitev se je čudil tudi ustavni pravnik Mayer, saj predlog ni v skladu z ADP in odločbami ustavnega sodišča. Predsednik NSKS Matevž Grilc je ob tem dejal, da so predlog podprli s političnega stališča. S tem, ko je kancler spoznal, da s Haiderjem ne bo mogoče doseči rešitve in je za podporo svojega predloga pridobil še socialdemokratske župane na dvojezičnem območju, naj bi bila po Grilčevih besedah slovenska narodna skupnost »pritisnjena ob zid«. Slovenski »Ne« bi

• • •

⁷² Volkszählungen 1971–2001. Umgangssprache Kärnten, Gemeinden und Ortschaften (Auswahl). Dunaj, Statistik Austria, April 2002.

⁷³ Gusenbauer-Vorstoß: 162 zweisprachige Ortstafeln in Kärnten, *Der Standard*, št. 5607 (Dunaj, 25. junija 2007), 1; Silvo Kumer, 163 napisov je absolutno zadnji sprejemljivi kompromis, *Novice*, št. 26 (Celovec, 29. junija 2007), 4–5.

⁷⁴ Matija Grah, Manjšina kritična do predlagane rešitve, *Delo*, leto 49, št. 142 (Ljubljana, 22. junija 2007), 3.

⁷⁵ Andrea Bergmann, Hartes Ringen um Ortstafellösung, *KZ* (Celovec, 26. junija 2007), 16–17; Gabi Russwurm-Biró, Dieser Entwurf ist kein Dogma, *KTZ* (Celovec, 26. junija 2007), 4–5 – kopiji člankov objavljeni v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 25, (26. junija 2007), 38–39 in 42–43.

⁷⁶ Andrea Bergmann, Ortstafel-Verhandlung bleibt ohne Annäherung, *KZ* (Celovec, 27. junija 2007), 18 – kopija članka objavljena v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 26 (Celovec, 3. julija 2007), 4–6.

namreč pomenil »podporo« Haiderju. Tudi dejstvo, da manjšina tokrat skoraj ni imela podpore iz Slovenije, je precej vplivalo na privolitev v kompromis.⁷⁷

Kljub vsemu pa kanclerju Gusenbauerju ni uspelo zagotoviti zadostne podpore za svoj predlog za rešitev dvojezične topografije. Tako tudi Odbor za ustavno vprašanja avstrijskega parlamenta 28. junija ni obravnaval kanclerjevega predloga, da bi dnevni red seje dopolnil s točko o tem vprašanju. S tem je propadla možnost, da bi avstrijski parlament še pred poletnimi počitnicami zakonsko uredil dvojezično topografijo na južnem Koroškem.⁷⁸ Medtem ko je kancler koalicijski ÖVP očital, da je postala talka deželnega glavarja Haiderja,⁷⁹ so predstavniki NSKS najavili serijo novih pritožb na ustavnem sodišču (Rudi Vouk jih je najavil med 40 in 50) in pred Evropskim sodiščem za človekove pravice ...

ZAKLJUČEK

Z nesprejetjem Gusenbauerjevega predloga za ureditev dvojezične topografije na južnem Koroškem Avstriji tudi več kot pol stoletja po podpisu ADP ni uspelo rešiti problema dvojezične topografije, kjer je razkorak med zapisanimi obveznostmi (3. odstavek 7. člena ADP) in njihovim izpolnjevanjem največji. Vzroke za to je treba iskati v omejevalni avstrijski zakonodaji, ki kot pogoj za izvajanje teh določb stalno navaja določen delež manjšinskega prebivalstva (do leta 2001 je znašal ta delež 25 odstotkov). Ta pogoj pa je v popolnem neskladju s prvim odstavkom obravnavanega 7. člena, ki za izpolnjevanje manjšinskih pravic ne predpisuje nobenega deleža ali števila manjšinskega prebivalstva, ampak omenja le njen poselitveni prostor. Avstrijo čaka še precej dela, da bo odpravila razkorak med zapisanimi obveznostmi do varovanja manjšin in njihovim izpolnjevanjem. Šele takrat bo mogoče mirno sožitje med obema koroškima narodnima skupnostma, ki naj bi bilo v duhu demokratičnih vrednot Evropske unije.

Koroški primer nespoštovanja manjšinskih pravic rabi kot šolski primer značilnosti nerešenega manjšinskega vprašanja, ki v razmerah »združene Evrope« zahteva nadaljnje poglobljeno znanstveno raziskovanje. Cilj omenjenih raziskav bi morala biti priprava takšnih modelov za zaščito manjšin, da (so)bivanje dveh narodov ne nekem območju ne bo več leglo predsodkov in nesporazumov, ki v

⁷⁷ Silvo Kumer, Zdaj bo treba vložiti tožbo za tožbo, za vsak dvojezični krajevni napis na Koroškem!, *Novice*, št. 27, (Celovec, 6. julija 2007), 4–5.

⁷⁸ Ortstafeln waren »nicht reif« für den Parlamentsausschuss, *KZ* (Celovec, 29. junija 2007), 24; Ortstafel-Krach in der Koalition, *Österreich* (Dunaj, 29. junija 2007), 9 – kopija članka objavljena v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 26 (Celovec, 3. julija 2007), 28.

⁷⁹ Koalitionskrach um Ortstafeln, *Salzburger Nachrichten* (Salzburg, 29. julija 2007), 2 – kopiji člankov objavljeni v *Informacije in komentarji*, leto 27, št. 26 (Celovec, 3. julija 2007), 33.

»združeni Evropi« spadajo na smetišče zgodovine. Ali rečeno drugače: namesto »tradicije asimilacije, zaničevanja in neupoštevanja ustave ter pravne države« bi moral nov model zaščite ponuditi evropsko perspektivo »miru in medsebojnega spoštovanja različnih jezikov in kultur«.